

**A MAGYAR CSOPORT- PSZICHOTERÁPIÁS
EGYESÜLET**

II. Országos konferenciája

**"Erőterek a csoportban és a
csoporton kívül "**

A SZEKCIÓELŐADÁSOK ÉS A WORKSHOPOK

ÖSSZEFOGLALÓI

2001. NOVEMBER 17.
Bálint Közösségi Ház
/Budapest VI., Révay u. 16./

Tartalom

FELHÍVÁS	
Szeptember 11. a csoportokban	3
BENCSIK ANDREA, NOÉ N.,MAGYAR D.	
Csoportszerepek érvényesülése a gyakorlatban	4
DOBÁK ANDRÁS	
"Bújjunk ágyba!" - áttételi érzések kezelése pszichodráma csoportban	5
FEKETE ANNA	
Hangzó tükrök (módszerdemonstráció)	6
GRÜNCZEISZ ATTILA	
Határkezelés = az energia munkába fogása	7
GRÜNCZEISZ ATTILA	
Középpontban a rendszer (módszerdemonstráció)	7
HARMATHY ÉVA	
Bálint csoportmunka a gyakorlatban (módszerdemonstráció)	8
JÁRÓ KATALIN, SZATMÁRI KÁLMÁN	
Közösségek tükörben: Szociometria az interneten	9
KAPPÉTER ISTVÁN	
Ambuláns csoportanalízis Foulkes szerint, OEP finanszírozott helyen	10
KAPPÉTER ISTVÁN	
Humánstrukturális táncbemutató terápia	11
KOMLÓSI PIROSKA	
Tapasztalatok blokkos csoportterápiás képzéssel	12
KURKÓ ANDREA	
Csoportmódszer alkalmazása deviáns fiataloknál	13
MAGYAR DÁNIEL, BENCSIK A., NOÉ N.	
Áramló szervezetek (Team munka, vezetői csoportok)	14
MEZEI JÚLIA	
Csoportimágók és szerepük a hatékony csoporttá válás folyamatában	15

MOLNÁR ERZSÉBET	
Rogers kontra Freud, avagy gondolatok a telefonszolgálatok csoportmunkáiban szerzett tapasztalatokról	16
NÉMETH LÁSZLÓ	
Politikai korrektség a csoportvezetésben	17
NOÉ NIKOLETTA, BENCsik A., MAGYAR D.	
A hatékonyan működő csoport jellemzői	18
NÓGRÁDINÉ VÁRHALMI JUDIT	
Miért is verné a Herceg Hófehérkét?...	
(Modell-kísérlet, mentálhigiénés csoport bántalmazott férfiaknak)	19
ORMAY TOM	
A Csoport mint Egész az Interneten	20
PETRITS ANDREA	
Tréningek terepen	21
SCHMIDTNÉ BALÁS ESZTER	
Pedagógiai mediáció - szülőcsoportok vezetése dadogó gyermekek terápiájában	22
SIMON GYÖRGY	
Az elismerésvágy, mint emberi alapszükséglet	23
SIMON GYÖRGY	
Az intimitásról tranzakció-analitikus megközelítésben (módszerdemonstráció)	24
STUMPF IMRE	
Ajándékokat tartalmazó láda	25
STUMPF IMRE, VIKÁRNÉ SZÁNTÓ ÉVA	
Pszichoterápiában részesült betegek hatása a terápiás közösségben	26
TERENYI ZOLTÁN	
„Akciócsoport”: megértés és megvalósulás kettőssége a csoportfolyamat során	27
WIRTH ERNŐ	
A csoport szerkezetének vizsgálata Moreno nyomán	28
ZALKA ZSOLT ÉS MTSAI	
Csoport-csírák formálódó terápiás közösségben	29

FELHÍVÁS

a konferencia résztvevőihez

„Szeptember 11. a csoportokban” plenáris szakmai eszmecsere

A konferencia szervezői fontosnak tartják, hogy a szeptember 11-én Amerikában történtek csoportokban megjelenő hatásairól szakmai együttgondolkodás történjen. A konferencia keretében erre 75 percünk lesz. Ahhoz, hogy minél értékesebb szakmai feldolgozást tudjunk adni a szeptember 11-i események csoport-erőterben megjelenő hatásainak és ezek csoportvezetők által történő kezelésének, az eszmecsere moderátoraként mindenkit kérek, hogy gondolja végig, szakmailag milyen kihívást jelentett számára ez a helyzet és hogyan kezelte.

A közös tapasztalatok megbeszélése mindannyiunknak segíthet, hogy szempontokat kapjunk a csoportvezetés lényegét adó "itt és most" helyzetek alakításához. Átgondolt, világos és tömören kifejtett álláspontok adhatják a leghatékonyabb és legsokrétűbb megközelítés lehetőségét. Arra biztatok mindenkit, hogy készüljön fel előre a fenyegetés, támadás, lélektani értelmezésének és kezelésének a csoportvezetés helyzetében alkalmazott/alkalmazható megközelítéseiből és tegye a közös gondolkodásunk részévé a plenáris szakmai eszmecsere keretében.

Üdvözlettel: Németh László

BENCsik ANDREA, NOÉ NIKOLETTA, MAGYAR DÁNIEL

Csoportszerepek érvényesülése a gyakorlatban

A vezetői csoportok (teamek) hatékony működésének előfeltételei között a Belbin által meghatározott és a szakirodalomból jól ismert csoportszerepeket tekintjük mértékadónak. A szerepek jelentősége egy, a gyakorlatban véletlenszerűen kialakított csoport esetében a legritkább esetben érvényesül. Mégis, a vállalati vezetők részéről az az elvárás ezen csoportok működése esetén, hogy maximális teljesítményt nyújtsanak azon a szakmai területen, amelyre létre hozták.

Egy gyakorlatban elvégzett vizsgálat arra kereste a választ, hogyan alakulhat egy működő gazdasági szervezetnél, csupán szakmai szempontok alapján létrehozott csoport esetében a csoportszerepek (nem tudatos) felvállalása, milyen másodlagos szereptípusok alakítják a csoport működését, s ezen feltételek között melyek a csoport erősségei és gyengeségei. A vizsgálat eredményeit röviden ismerteti az előadás.

DOBÁK ANDRÁS

"Bújjunk ágyba!" - áttételi érzések kezelése pszichodráma csoportban

Moreno, a pszichodráma megteremtője, még az áttétel fogalmát is ki akarta rekeszteni a pszichodráma elméletéből és gyakorlatából és emiatt bevezette a "tele" – azóta is vitatott – fogalmát. Követőinek nagyrésze sem úgy tekintett az áttétel jelentkezésére, mint terápiás lehetőségre, hanem ha lehetett, igyekeztek kikerülni, ha pedig nem sikerült, akkor "együttélni" törekedtek a jelenséggel. Emögött az az elgondolás húzódik meg, hogy az áttétel a "valós érzelmi kapcsolat gátlója", azaz a spontaneitás és akció akadályozója. A mai dramatiszták e kérdésre fogékonyabb része terápiás segítséget lát az áttételek jelentkezésében és feldolgozásában, de a többség ennek korántsem tulajdonít akkora jelentőséget mint pl. a csoportanalitikusok.

Az áttételi érzések feldolgozása verbális terápiákban a páciens ellenállása miatt gyakran nehézségekbe ütközik. Véleményem szerint a pszichodráma módszere lehetőséget ad arra, hogy a csoportvezetőre és a csoport tagjaira irányuló áttételi érzések korrektív feldolgozása sokkal kisebb ellenállások mentén történhessen meg. Az áttételi ellenállások leküzdésének egyik módja, hogy átfordítjuk játékba, megjelenítjük az aktuális konfliktust vagy érzést, ahonnan már könnyen mélyíthetjük a játékot, például haladhatunk időben vissza a páciens életében.

Munkámban néhány konkrét példán, "játékon" keresztül szeretném bemutatni, hogy az áttételek felismerésével, dramatikus megjelenítésével közelebb juthatunk a protagonista problémáihoz, magkonfliktusához.

FEKETE ANNA

Hangzó tükrök

Az úgynevezett aktív zeneterápia során a csoport tagjai különböző, egyszerűen kezelhető, előzetes tudást nem igénylő, de gazdag hangzásvilággal rendelkező hangszereken improvizálnak. Ezek a hangszerek már külső formájukkal és pusztán megszólaltatásukkal is olyan szimbolikus tartalmakat, regresszív lehetőségeket és asszociációs dimenziókat mozgatnak be a pszichoterápiás folyamatban, melyek máskülönben sokkal hosszabb időt igényelnének és sokkal nagyobb ellenállást váltanának ki. A hangszerek és az akusztikum világa nemcsak kívülről facilitál intrapszichés és interperszonális folyamatokat, hanem olyan projektív felületeket és átmeneti tárgy-képzési lehetőségeket biztosít, amelyek az egyén és a csoport elé szinte tükröt tartanak: a láthatatlan folyamatokat és történéseket megjelenítik, láthatóvá - hallhatóvá teszik.

A zenés improvizáció és a hangszerek nonverbalitása szinte automatikusan vezet egyre mélyebb regresszív állapotok eléréséhez, ugyanakkor a hangzó akusztikum folyamatos, körül-ölelő jelenléte biztosítja az ehhez szükséges biztonságot és tartó funkciót. A rövid workshop keretén belül ebbe a világba nyerünk kis betekintést: úgy nézünk a hangszerekre-hangszerekbe, mint tükörbe, és úgy hallgatjuk őket, mint egyfajta erősítőket, melyek hallhatóvá teszik a hal(l)hatatlant.

GRÜNCZEISZ ATTILA

Határkezelés = az energia munkába fogása

Előadás és módszerdemonstráció a Systems Centered elvek alapján

Az emberi rendszerek energia-szervezők, célra-irányulók és önkorrektív folyamatban változnak. Ezek tehát az alapvető tényezők a potenciális energia „munkába fogása” szempontjából.

Az energia- szervezés közvetlenül kapcsolódik a határkezeléshez. Struktúra-építés hiányában illetve a határokon átviramló információ integrálása nélkül a rendszerek erőtereire a széttartó, entrópiás folyamatok válnak jellemzővé. A másik véglet esetében, túl merev rendszerhatárok között, az információ- és energiaáramlás gátlódik.

A kérdés tehát: hogyan lehet a határokat, a határokon át az információ-áramlást optimalizálni az emberi rendszer-energia minél hatékonyabb kihasználása érdekében?

Az előadás átfogó választ ad erre a csoport-rendszerek fejlődési folyamatának tükrében.

A kapcsolódó workshop - Középpontban a rendszer - pedig lehetőséget ad az ismertetett elvek gyakorlati megközelítésére.

HARMATHY ÉVA

Bálint csoportmunka a gyakorlatban.

Módszerdemonstráció

A Magatartástudományi Intézet két munkatársa, orvostanhallgatók, a Családvédelmi Szolgálat védőnői néhány önként jelentkező társaságában (összesen 12 személy) klasszikus Bálint csoportot tart.

Közösségek tükörben: szociometria az Interneten

Az iskolai osztályok és más szervezeti egységek mikrotársadalmi viszonyainak feltárására közel 25 éve alkalmazott *hierarchikus szociometriának*, mint csoportdiagnosztikai és közösségfejlesztő eljárásnak az adatbeviteli és feldolgozó programja az 1998/99 tanév során programozás-technikailag új alapokra került¹. Ez a szoftver Internet bázisú, hálózati környezetre épül, platform-független. Alkalmazása a hagyományos működés mellett lehetővé teszi a kérdőívek megszerkesztését és kitöltését gépi úton is. Ily módon kiküszöböli a kézi adatrögzítésből származó hibákat és teljesen biztonságos adatbevitelt biztosít. A korábban több munkanapot igénybevevő adatrendezés és a szociogram, valamint az egyéni jellemzések elkészítése szinte percekre rövidült. Az eredményeket a gép jól áttekinthető – nyomtatható és vetíthető – táblázatok, listák, és ábrák formájában jeleníti meg.

A fejlesztés során a csoportnak történő visszajelentés, a különböző típusú konfliktuskezelő foglalkozások, valamint a vezetőkkel folytatott problémaazonosító konzultáció az így megjelenített információra épülnek. A program akár interaktív formában is képes kielégíteni az aktuális kérdezők – a csoportvezető, a tagok, egy bemutató közönsége, stb. – kíváncsiságát. Az új környezetre adaptált eljárás megszabadítva a szakembereket az adatok feldolgozásának,

a demonstrációs anyagok elkészítésének időigényes és fáradságos munkájától, több energiát szabadít fel számukra a valóban minőségi elemzéshez, a csoport viszonyait összefoglalóan megfogalmazó úgynevezett *Tükör* elkészítéséhez, továbbá a csoportmegbeszélésekhez, a problémák rendezéséhez. A korrekt diagnózison túl így kellő hangsúlyt kap az eredményes *csoportfejlesztő munka*.

A módszer a feldolgozó program kezelésére és a csoportfoglalkozások levezetésére kiképzett szakértők számára válik hozzáférhetővé az Interneten. Az adatok ugyanakkor védettek, elérhetőségük szigorúan szabályozott.

¹ A korszerűsítést a Soros Alapítványnak az iskolai élet demokratizálását szolgáló Jefferson programja tette lehetővé, s az ELTE Radnóti M. Gyakorló Iskola erre a célra szerveződött számítástechnikai teamje valósította meg, együttműködve az Iskolai Közösségpszichológiai Műhely tagjaival, a módszert munkájuk során alkalmazó iskolapszichológusokkal.

KAPPÉTER ISTVÁN

Ambuláns csoportanalízis Foulkes szerint, OEP finanszírozott helyen

Lehetőséget kaptam, hogy pszichoterápiás rendelést vállaljak egy budapesti rendelőintézetben, heti kétszer három órában. Az országból bárhonnán fogadhattam jelentkezőket, s az előzetes bejelentkezések alapján általában egész órát is szánhattam egy-egy lelki segítségre szorulóra. Igyekeztem családokkal foglalkozni, továbbá csoportokat is kialakítani. Nem csekély előkészítést igényelt, hogy csoport-terápiára megnyerjek rászorulókat. Ma még kevesen fogadják el, hogy pszichoterápiára járjanak, s még közülük is kevesen látják be, hogy a család bevonására is szükség lehet, s még kevesebben, hogy csoportban kezeljük őket. Minthogy az egyéni terápiák és a család-terápiák után kevés pont jár, nem tudtunk a rendelőintézet számára elég pontszámot termelni, ezért a rendelést megszüntették.

Egy csoport működött hat beteggel több mint 7 hónapig, s nagyon jónak találták az eredményt. Mindnyájan munkára képes, életvezetési nehézségekkel küzdő, több-kevesebb pszichoszomatikus panasszal rendelkezők voltak, 35 és 55 éves kor között. Kezdetben a csoporthoz tartozott két súlyosan dadogó, súlyos önértékelési problémákkal küzdő 20 év körüli beteg, akiket később különválasztottam, s hozzájuk inkább illő társakat kerestem számukra.

A csoportban Foulkes módszere szerint karmesteri szerepet vállaltam. Nem tiltottam, hogy a csoportüléseken kívüli időben is találkozzanak. Nem törekedtünk a lehető legmélyebb kitárulkozásra. Mindenki annyira mélyedt a saját tudattalan készletéseinek elemzésébe, amennyire azt jónak tartotta. Másfél órás üléseket tartottunk hetente egyszer. A meglehetősen eltérő morális hozzáállású személyek jól hatottak egymásra. Az ülések végén az aznap felmerült problémákban a közöset igyekeztem megragadni. Sikerült felismertetni mindnyájukkal, hogy a közös megbeszélések jelentősen segítik a problémák megfogalmazását, majd megoldását. Jó közösségi érzés alakult ki. Köszönöm Simkó Elemér és Póda Irén főorvosoknak, hogy minderre lehetőséget kaptam.

KAPPÉTER ISTVÁN

Humánstrukturális táncbemutató terápia

Több mint 10 éve dolgozom Pest Megyei Önkormányzat Pszichiátriai Otthonában, Tápiógyörgyén. Az 1957 óta működő otthon 1986 óta fogad elsősorban pszichiátriai betegeket. Az intézmény vezetése és a megyei szakfőorvos mindig nagy hangsúlyt helyezett a humánus bánásmódra és a külső körülmények szépítésére. Jellemző a humánus szellem, a munka-foglalkoztatás, a szórakoztató foglalkoztatások, a betegek a nagycsoportokon lehetőséget kaptak, hogy megfogalmazzák saját gondolataikat. Odakerülésem óta ezeket a jellemzőket erősíteni sikerült. 8 éve betegönkormányzat alakult, s mind hatékonyabban működik. 7 éve van intim szoba, s az utóbbi években az otthon lakói között létrejött néhány házasság is, melyeket ma már a katolikus egyház is megszentel.

1986-ban tanultam meg Dobogókőn Günter Ammon két tanítványától a humánstrukturális mozgásbemutató terápiát. A humánstrukturális jelleg ismertetése a workshop időkeretét meghaladja. Elsősorban sajátélményt nyújtó lehetőséget fogunk megvalósítani. Bevezetésként hangsúlyozom annak a jelentőségét, hogy a mozgás bemutatásáról, önkifejezésről van szó. A gyakorlati bemutatás végén 10 perces video-film lejátszását tervezem.

KOMLÓSI PIROSKA

Tapasztalatok blokkos csoportterápiás képzéssel

A pszichoterápiás képzésben világszerte problémát jelent a kiképző intézményektől távol, esetleg más országban élők hozzáférése a képzéshez. A pszichoanalízisben pár éve elfogadottá vált az úgynevezett sűrített analízis, más módszereknél, így a csoport-pszichoterápiában is terjed az úgynevezett blokkos képzés. A csoportanalitikus képzésben e módszert a londoni Csoportanalitikus Intézet vezette be, 1982-től más országoknak (pl. Németország, Norvégia, Dánia, Görögország, Horvátország) nyújtott képzés keretében, ami által lehetővé vált a csoportanalízis elterjesztése.

Magyarországon 1993 óta szervez blokkos módszerrel kiképző programot a CSAKIT. A blokkos képzési formával szerzett tapasztalatainkat időnként egybevetjük a hagyományos, folyamatos csoportokkal, másrészt a nemzetközi szakirodalomból, illetve személyes tapasztalatcserékből szerzett tapasztalatokkal. Az információ szisztematikus gyűjtéséhez egy nemzetközileg használatos kérdőívet adaptáltunk. A képzésben résztvevők véleményét elsősorban az egyes képzési elemekre (sajátélményű kiscsoport, szeminárium, nagycsoport, szupervízió) vonatkozóan vizsgáltuk. Ezeket az eredményeket felhasználjuk a blokkos képzésben, hogy azt a szükségesnek mutatkozó változtatások bevezetésével hatékonyabbá tegyük.

KURKÓ ANDREA

Csoportmódszer alkalmazása deviáns fiataloknál

A büntetés letöltése után a társadalomba való reintegráció speciális felkészülést tesz szükségessé azon fiatalok részéről, akik a bűnözés útjaira tévedtek, mind a szemléletbeli, mind a viselkedésbeli változások tekintetében.

A gondolkodásbeli változás szempontjából fontos lenne, hogy ezek a fiatalok meg tudják látni, meg tudják érteni azt, hogy miként válhatnak a társadalom elfogadott tagjaivá. A viselkedés szintjén el kell sajátítaniuk azokat viselkedésmódokat, amelyekkel úgy tudnak alkalmazkodni környezetükhöz, hogy az befogadja őket.

Világszerte, a civilizált társadalmakban nagy figyelmet fordítanak erre, s az úgynevezett "probation officer"-eknek nagy szerepük van a célkitűzések elérésében. Annak ellenére, hogy ezek a szakemberek, egyénileg tartanak fenn kapcsolatot a kliensekkel, felismerték, hogy bizonyos korrektív élményeket és készségeket csoportos közegben lehet inkább biztosítani számukra.

Ezeknek az elveknek a szellemében indítottam egy csoportot 12 fiatallal, s e csoportmunka élményeit szeretném bemutatni az előadásban.

MAGYAR DÁNIEL, BENCSIK ANDREA, NOÉ NIKOLETTA.:

Áramló szervezetek (Teammunka, vezetői csoportok)

Az utóbbi időben a szakirodalom egyre többet foglalkozik az egyén munkavégzés közbeni boldogságérzetével illetve a szervezeti boldogsággal. Kérdés, hogy az ebből fakadó motiváltság hogyan növelhető illetve a szervezetek és csoportok tagjainak ilyen irányú érzelmei hogyan aknázhatóak ki.

A csoporton belüli minél jobb státusz és szerep megélése következtében a csapattag úgy képes a team céljaival azonosulni, hogy közben nem figyelhető meg dezindividuáció. A témához kapcsolódó szempontok alapján összehasonlítható a "Joyful" szervezetelmélet a "flow" munkával kapcsolatos vonatkozásaival, esetleg más a kérdéskörhöz illeszkedő elméletekkel.

MEZEI JÚLIA

Csoportimágók és hatásuk a hatékony csoporttá válás folyamatában

A csoportvezetőnek (a trénernek, művezetőnek, osztályfőnöknek, stb.) lehetőségei és korlátai vannak a csoport fejlődésének segítésében. Mi a jelentősége a csoport fejlődésében saját csoportképének (imágójának) illetve mit tehet a saját és mások csoportképének pozitív formálása érdekében? A workshopon a hatékony csoporttá válás és a csoportvezetés viszonyáról lesz szó.

A workshop tematikája:

- ◆ Felidézzük, hogy miért is vagyunk annyira csoport-függők?
- ◆ Beszélgetünk arról, hogy
 - mit tekintünk hatékonyságnak,
 - milyen felszín alatti folyamatok zajlanak a csoportban?

Segítségünkre lesz *Douglas McGregor, B. Tuckman, Mérei Ferenc, Kurt Lewin, Csányi Vilmos, Wilfred Bion* és saját csoporttapasztalataink, beleértve az itt és most keletkezőket.

- ◆ Gyakorlatokat csinálunk csoport tapasztalatok szerzésére és felidézésére
- ◆ Az egyes csoportfejlődési fázisokhoz kapcsolódóan a csoportvezetői viselkedés destruktív és konstruktív lehetőségeit *Eric Berne* elképzelését követve elemezzük, és ez alkalmat ad önfejlesztő tervek megalkotásához.

A workshopot gyakorló csoportvezetőknek ajánlom.

Magamról:

Tanár, tréner-tanácsadó vagyok, 16 éve dolgozom egészséges felnőtt emberek csoportjaival, vállalati környezetben. A Magyar Tranzakcióanalitikusok Szövetségének tagjaként a TA-t mint diagnosztikus és segítő eszközt használom a csoportokkal való munkám során.

MOLNÁR ERZSÉBET

Rogers kontra Freud, avagy gondolatok a telefonszolgálatok csoportmunkáiban szerzett tapasztalatokról

A telefonszolgálatok elsődleges célja a mentálhigiénés prevenció, a krízisintervenció és az öngyilkosságmegelőzés a rogersi kliens- és személyközpontú szemlélet alapján. A szerző e munkájában a hívó-ügyelői munka kardinális kérdéseit meghaladva a szolgálat eredményessége érdekében szervezett csoportok munkájának rövid bemutatására vállalkozik, s az analitikus orientáltságú csoportvezetői tanulmányokat figyelembe véve gondolatait és az észrevételeit osztja meg a hallgatósággal.

A „stábkarbantartást” megcélzó, a kiscsoportokban, a nagycsoportokban és az új ügyelők csoportos képzése során szerzett tapasztalatok alapján a szerző igen fontosnak tartja az önismeret és a csoportdinamika összefüggéseit, illetve a csoportban rejlő problémák analitikus megközelítését a rogersi feltétel nélküli elfogadással szemben. Természetesen nem kíván teljesen szakítani a segítői triász elvével, de szükségesnek tartja kiegészíteni az analitikus gondolkodásmód beépítésével. Fontos elősegíteni az ügyelő saját motivációinak tisztázását, ezen belül a tudattalan indítékok felismerését a személyiségsérülés és a kiegészés elkerülése, kockázatának minimalizálása érdekében.

NÉMETH LÁSZLÓ

Politikai korrektség a csoportvezetésben

A politikai korrektség az 1960-as években Amerikában meggyökeresedett közéleti mód, melynek lényege, hogy a szóbeli közlésekben illetve cselekvésekben egy adott (általában kisebbségi helyzetben lévő) csoport önmaga azonosítására használt fogalmait, elgondolásait figyelembe vevő és azt elismerő módon nyilatkozik egy érintett személy. A politikai korrektség megköveteli, hogy a helyzetek alakításában illetve megfogalmazásokban ne jelenjenek meg a többségi gondolkodást jellemző sablonos (előítéletes) megközelítések és olyan megnyilatkozások, amelyek egy egyént valamely csoporthoz való tartozása alapján minősítenek (és nem a konkrét cselekedetei alapján). Olyan szemléletmódot elfogadhatatlannak tart, amely a kultúrákat hierarchiába rendezi el; amely a férfiakat és nőket megkülönbözteti, nemhez való tartozásuk alapján. A politikailag korrekt szemléletmódot kisebbségközpontúság és multikulturális szemlélet jellemzi.

A politikai korrektség mára egy vitatott fogalomvá vált, mert különvált a politikailag korrekt nyelvhasználat (amely elvárásként teljesül már a nyilvános megszólalások esetében) és a politikai korrektségnek megfelelő viszonyulás (amely nem teljesül vagy kifinomult erőszaktechnikákkal helyettesítődik). Az ellentmondás ellenére egy csoportvezető nem mondhat le arról, hogy a politikai korrektségnek megfelelő nyelvhasználatot és cselekvésbeli viszonyulást képviselje. Előadásomban példákkal próbálom láthatóvá tenni a politikailag korrekt és politikailag nem korrekt viszonyulás és nyelvhasználat jellemzőit - az értékalapú és lélektani megközelítés egységének képviseletével.

NOÉNIKOLETTA

A hatékonyan működő csoport jellemzői

Előadásom témájaként azon csapatok sikeres működésének titkát választottam, amelyek különösen hatékonyan tudják kezelni azt a problémát, amely létrehozásukat kiváltotta. Kitérek mindazokra a külső és belső befolyásoló tényezőkre, amelyek a csoport munkájának minőségét meghatározzák: úgy mint a csapat számára meghatározott célok, a csapat tagok motivációja, felelőssége, egymáshoz való viszonya, a csapat támogatottsága a vállalatvezetés által, a konkurencia által kifejtett nyomás, a projekt ütemterve, a csoport vezetése, munkakoncepciója.

Szakaszokra bontva bemutatom a csoportfejlődés egy lehetséges modelljét. Ismertetem a sikeres munkacsoport építésének lépéseit a fejlődési fázisokon keresztül.

A kihívásokra gyorsan adaptálódó munkakoncepció, a világos, az igényeknek megfelelő célok, a konkurencia naprakész követése, reális, de szoros ütemterv, komoly ösztönző rendszer a motivációra, következetes, egységes csapat vezetés: mindezek a hatékonyan működő csapat jellemzői.

NÓGRÁDINÉ VÁRHALMI JUDIT

Miért is verné a Herceg Hófehérkét?...

/Modell-kísérlet, mentálhigiénés csoport bántalmazott férfiaknak/

A *bántalmazás, a terror – bűn*. Akár gyermek, akár idős, beteg, fogyatékos, nő vagy *férfi* az áldozat. Ma nem szalonképes arról beszélni, hogy családon belül nők bántalmaznak, kihasználnak, gyötörnek, megaláznak férfiakat.

A nők a lelki terrorban a legerősebbek. Kialakulóban és terjedőben egy új, erősen maszkulin, pengeajkú, számszörös aktatászás, női yuppie típus.

Félsikerült házasságok receptje: a sértett és szereptévesztett nő oldalán az agyonszekírozott, testileg és lelkileg kiszolgáltatott férfi. Az *ilyen* viszony mélyén a féktelen önzés, az egymás melletti folyamatos elbeszélés és a rettenetes magány lappang.

Ha egy társadalomban sanyargatják a nőket, ott a férfiak sem érezhetik magukat túl jól. A családon belüli bántalmazást elszenvedett férfiak érthetően nem túlzottan közlékenyek a családi tűzfészkekről. Ők ezért sem jelennek meg a *statistikában*, legfeljebb a *bűnügyi jelentések fekete krónikáiban*. Számukra nincsenek szervezett menedékhelyek, krízisszolgálatok.

Tegnap a *férfiak* joggal hitték magukat családfenntartónak. Ma a könnyörtelen és átmeneti világban a média vonzó, de nyilvánvalóan elérhetetlen szerepek sokaságával bombáz férfiakat és nőket, s letűnőfélben vannak a magánélet, a nemi szerepek hagyományos orientációs pontjai. Az asszonyokban felhalmozódó feszültség féktelen testi-lelki agresszió formájában nyilvánul meg, a férfiak szomatikus betegségekbe menekülve, kórházi ágyakon húzzák meg magukat, e csőd láttán a nők még kevésbé képesek türtőztetni magukat. A válást követően, a férfiak rálépnek az önpusztítás útjára, képtelenek kiismerni magukat e megváltozott világban.

Mindezek miatt hiánypótló kezdeményezés a *modellértékű mentálhigiénés csoport*. Kellő önismerettel, megfelelő mentálhigiénés technikák elsajátításával, szakemberek segítségével meg lehet szabadulni a 22-es csapdájából, ha az érintettek társadalmi és nemi identitásukban megerősödve felismerik és megértik az életüket befolyásoló ok-okozati összefüggéseket. Ezáltal képesek lesznek szembenézni környezetük és személyiségük korlátaival és lehetőségeivel. A modell-kísérlet legnagyobb nyeresége a szolidaritáson túl az, hogy a csoporttagok egymás támaszaivá válnak, mert működőképes informális kapcsolatok alakulnak ki, a csoport önsegítővé alakul.

ORMAY TOM

A Csoport mint Egész az Interneten

A csoportban több ember van jelen, de ha az interneten egy chat-szobában dolgozunk a csoporttal, egyszerre csak egy vagy két tag szövege jelenik meg az ernyőn. Tehát mi történik a csoportos jelenléttel az interneten?

Hogyan kell dolgozni a csoporttal, mint egészszel chat –szobában?
Lehetséges-e egyáltalán?

Meg kell vizsgálnunk a jelenlét fogalmát. Kik és mik vannak jelen, amikor egy csoportban ülünk? A *tele-jelenlét*, mint idevágó téma: már nagy irodalma van.

Az előadó személyes tapasztalatait osztja meg az előadás keretében.

PETRITS ANDREA

Tréningek terepen

A workshopon azokat a tapasztalatokat, gondolatokat szeretném megosztani, megvitatni a résztvevőkkel, melyeket közösségfejlesztő intervenció során szereztem, és az erőterek, a kompetenciakörök és felelősséghatárok jellemzőiként figyeltem meg. Számítok a hasonló munkában jártas és érdeklődő kollégák részvételére a közösségfejlesztés, mint módszer sajátosságairól folyó dialógusban.

SCHMIDTNÉ BALÁS ESZTER

**Pedagógiai mediáció – szülőcsoportok vezetése dadogó
gyermekek terápiájában**

A rendszerelmélet által nyújtott szempontok alapján az utóbbi időben a gyermekterápiákat egyre gyakrabban kiegészíti a szülőkkel való foglalkozás is. A komplex beszédzavar komplex megközelítést kíván. A „pedagógiai mediáció” elnevezés Mérei Verától származik, aki Magyarországon először alkalmazta a szülőcsoportokat dadogó gyermekek terápiája mellett. A mediáció dr. Barczy Magdolna képszerű megfogalmazásában egyfajta hídverést, közvetítést jelent két fél között. Ennek eredménye a felek jobb kommunikációja, a probléma megértése és a megoldás megtalálása.

A szülőcsoportok sajátos dinamikája abból adódik, hogy a szülő legjobb tudása szerint ő „egészséges”, vele semmi baj, csak a gyerek dadog. Igen lassan és óvatosan juttathatók el a felismeréshez: a dadogás olyan tünet, amelynek a háttérben illetve a fennmaradásában feltehetőleg a családon belüli kapcsolati zavarok, szerkezeti eltolódások, torzulások is szerepet játszanak. Dadog a gyerek. A szülőn zavar, szégyen, bűntudat, kétségbeesés, tanácstalanság lesz úrrá. Ezek az érzelmek jellemzik a terápiába kerülést megelőző időszakot. A következő lépcsőfok a racionalizálás (meg akarja érteni, magyarázatot vár, a dadogás okát szeretné tudni) manővere.

A csoportfolyamatok szövetébe ágyazva a mediáció, a „közvetítés” több szinten zajlik: a segítő közvetít a szülő és a gyerek tünete, a szülő és gyermeke, valamint a szülő személyiségének különböző rétegei között.

SIMON GYÖRGY

Az elismerésvágy mint emberi alapszükséglet

A tranzakcióanalitikus sztrók fogalmát *E.Berne* úgy definiálta, mint egy egységnyi elismerést. *Woullams és Brown* figyelem-egységként írja le, mely az egyénnek stimulációt nyújt. *René Spitz* (1945) megfigyelte, hogy gyermekotthonban nevelkedő csecsemők dajkálás, simogatás hiányában testi és érzelmi zavarokat mutatnak. *E.Berne* a sztrók szó választásával az érintés gyermeki szükségletére utal, és bár felnőttkorban is vágyunk testi kontaktusra, az elismerés más formáival helyettesítjük az érintést.

„Egy mosoly, egy bók, vagy ellenkezőleg – egy szigorú tekintet vagy egy sértés mind azt mutatják nekünk, hogy a létezésünket elismerték” – írja *I.Stewart*. Az elismerés (sztrók) éltet létfontosságú, akár a testünknek az étel, a víz, a levegő vagy a meleg. Pszichológiai tápláléknak vagy lelki-oxigénnek is nevezhetnénk, hiányában megbetegszünk. Érzelmi értékét az szabja meg, hogy kitől és milyen módon kapjuk. Jellemző ránk az a mód, ahogyan bánunk az elismerésekkel, adjuk, fogadjuk, kérjük vagy visszautasítjuk azokat. Sztrók-gazdálkodásunk társadalmi-kulturális gyökerű és/vagy a bennünk élő szülői tiltások következménye.

SIMON GYÖRGY

Az intimitásról – tranzakcióanalitikus megközelítésben

E.Berne az intimitást így definiálja: „az érzelmi kifejezések rejtett üzenet nélküli, játszmamentes cseréje”. *I.Stewart* megfogalmazásában: olyan idő-strukturálási mód, amelyben a személyek cenzúrázatlan, autentikus érzéseket és igényeket fejeznek ki egymás felé. *E.Berne* szerint az emberek viszonylag kevés időt töltenek ebben az állapotban.

A résztvevők a workshopon megosztják egymással motivációikat és elvárásaikat, felméri, hogy az intimitás milyen helyet kap mindennapi életünkben és gyakorlatban is megtapasztalhatják, mennyire nyitottak aktuálisan erre, hiszen itt szerzhető be a legtöbb elismerés és öröm, de a kockázat is itt a legnagyobb.

STUMPF IMRE

A játékokat tartalmazó láda

A szociálterápiás szerepjátékok többségére jellemző a lépések hasonló egymásután következése.

1. Ráhangolódás a témára
2. Imaginált képek beadása a vezető által
3. A kép és a vele kapcsolatos élmény keresése
4. Ezek megtalálása után érzéletes elmondásuk („kicserélés”)
5. Asszociációs feed-back – a többieknek a hallottak alapján eszébe jutott képek illetve élmények elmondása
6. Az eredetileg talált kép visszahelyezése vagy megtartása
7. A vezető által beadottak kivétele a körből (a vezető által)
8. Érzelmi visszajelentés és kiértékelő beszélgetés

A játék szabályai meghatározzák a csoportvezető és a játékosok viszonyát, a játékokat a játékvezető elsősorban saját modell szerepe útján közvetíti (a játékvezető is játszik, ő kezdi új lépéseket).

A workshop keretében a szociális szerepjáték gyakorlatából kaphatnak ízelítőt a résztvevők.

STUMPF IMRE, VIKÁRNÉ SZÁNTÓ ÉVA

Pszichoterápiában részesült betegek hatása a terápiais közösségben

A Szociális Szerepjáték módszerét 1992-ben kezdték el oktatni Dolinán. 23 kiképzett (orvos, pszichológus, pap, szociális munkás és szakképzett ápoló) ettől kezdve alkalmazta munkájában ezt a csoportterápiás módszert. Az előadás a következő pontok köré csoportosítva szeretné bemutatni a módszer gyakorlatban való alkalmazását.

1. A Szociálterápiás Szerepjáték fogalma, a játék felosztása, alkalmazási területei
2. A Szociálterápiás Szerepjáték hatásterületei a Dolinai Modellben
3. Komplex művészetterápia-csoportterápia (zene, képzőművészet, mozgás, dramatikus elemek)
4. Egyéni dinamikus terápia (analitikusan orientált)
5. A különböző pszichoterápiás beavatkozások célja a betegek szociális rehabilitációjának segítése. Együtt hatnak a munkaterápiával és mindazokkal az egyéb programokkal, melyek a Dolinai Modellt jellemzik.
6. Esetismertetések
Pszichoterápiában részesült betegek jelenléte a Betegek Önkormányzati Tanácsában és a rehabilitált betegek szerepe a Dolinán Működő Márka-Dera Alkoholmentes Önségítő Egyesületben.

TERENYI ZOLTÁN

“Akciócsoport”: megértés és megvalósulás kettőssége a csoportfolyamat során.

A lelki változáshoz szükséges potenciális (mozgás)tér biztonsága, amelyben a fantázia és megértés működhet, a direkt megvalósulástól való védettségen alapszik. A pszichoterápiában fantáziával dolgozunk, minden történés elsősorban „lelki”, elsődlegesen a terápia terében kap jelentést, s másodlagos vonatkozás maradhat az, amit a valóságban implikál. Beszélgetős csoportban beszélgetünk, s csak beszélgetünk, kifejezzük magunkat, de nem akciózunk.

Az ezredfordulós (posztmodern?) társadalom szocializációs közege az akcióknak, reális és virtuális megvalósulásoknak kedvez. A ma zajló csoportok ebben az akciók közegében működnek.

Megkerülhetetlen kihívás annak a megértése, hogy e külső hatások hogyan befolyásolják a pszichoterápia gyakorlatát. Jelen előadás azt vizsgálja, hogy a terápiás csoportfolyamat során milyen dimenziók mentén fordulhat át az analitikus csoport definitív reflektív munka- és élménymódja a direkt megvalósulás/megvalósítás aktivitásába és viszont.

WIRTH ERNŐ

A csoport szerkezetének vizsgálata Moreno nyomán

A szociometriai vizsgálatok célja, hogy csoportok belső szerkezetét feltárja és rávilágítson a csoportdinamika mozzanataira. A kritériumok rendszerint a szimpátia vetületeiből kerülnek ki, pl. népszerűség, támogatottság, bizalom, stb.

A felmérés folyamatában a csoportban a résztvevők választanak a számukra felvázolt kritériumok alapján. Az eredmények kiértékelését számos matematikai módszer segíti és a szociogram teszi vizuálisan érzékelhetővé. A lineáris programozás eszközeivel számos kiértékelési módszert egyszerűsíthetünk. A lineáris programozás kanonikus alakjával a primál változók kiemelésével és az eltérésváltozók elkülönítésével a kiértékelés pontosabbá, egyszerűbbé tehető.

A módszer még fokozható a lineáris rendszerekben használatos disztribúciós táblák használatával, amelyek rangsorolják a kapott eredményeket.

ZALKA ZSOLT, FEKETE ANNA, GÁL BÉLA, RÁCZ LAJOS, SIMON PÉTER

Csoport-csírák formálódó terápiás közösségben

Budatétényben, a Szt. Imre Kórház II. sz. Pszichiátriai Rehabilitációs Osztályán ez év tavasza óta formálódik új pszichoterápiás teamünk. Az osztály profiljából adódóan pszichotikus- és személyiségzavarokkal, valamint addikt problémákkal küszködő pácienseket látunk el. Mindemellett az osztály környezete/szervezeti identitása is változásban van: jelenleg zajlik az anyakórházról való leválás, az önállósodás folyamata. Gyakorta felidéződnek munkánk során a megszűnt pszichoterápiás teamek, közösségek történetei, megannyi árny.

A kezdetekkor főként nonverbális: mozgásterápiás, zeneterápiás és integrált művészetterápiás csoportokat hívtunk életre a nagycsoportok mellett. Ezek mellett zajlik már a pszichodráma-csoport, különféle verbális kiscsoportok, valamint a személyzeti csoport. A kertben igyekszünk közösen gazolni és szedni a gyümölcsöt, a katakombákat a föld alatt színházi térré formálni. Néhány hónap alatt ráébredtünk, hogy egy terápiás közösséget kezdtünk formálni és ezt most már tudatosan vállalva építjük.

Előadásunkban igyekszünk bemutatni ennek a „társas” szelfnek a szerveződését, ahogyan a különböző csoportformációk, valamint belső és külső „események” egymásra hatásai alakítják identitásunkat.

